

LICZMAN (15) *sb m*

a *pochylone*.

sg G liczmãna (1). ◇ A liczmãn (1). ◇ pl N liczmãny (3). ◇ G liczmãn(o)w (1). ◇ A liczmãny (3).
◇ I liczmãny (3) *Prot, HistLan, KochEr, liczmãn(a)mi LibMal (3)*.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w., poza tym XVIII w.: liczbon.

1. *Metalowa blaszka lub kołko, używane do liczenia (może też do gry); calculus Mącz, Cn; abaculus Calep, Cn (14)*: Calculosus, significat etiam Calculus, Wárczabny Kamień. Też/ Lyczmany któremi ráchuyã. *Mącz 31b; Calculum imponere, Liczman włozić/ ráchowác. Mącz 311a; Tãmże onę całą noc dziádowłko nie spãło/ A onemi liczmany po łtołu brzãkãło. HistLan C2v, F3 [2 r.]; MWilkHist C2; Abaculus – Liczmanij. Calep 2b.*

Wyrażenie: »bite liczmany« (2): Y nãfypãł peñniuczko w nie [w worki] bitych liczmanow. HistLan C2, Fv.

W przeni (2) :

Zwroty: »leżeć nad liczmany« = liczyć pieniądze, zajmować się interesami (1): Ale kto wstãwicznie leży nád liczmany/ Tylko tego słuchãjąc gdzie przedãyne łany: Ten równie iãko pãczołã plãftry w vl wkłãda/ A drugi/ nic nie robiãc/ miód gotowy iada. KochFr 20.

»siedzieć nad liczmany« = prawdopodobnie przeliczać pieniądze albo brać udział w grze (1): Choć wiem że ty przy peñney wolifz łobie siedzieć/ Abo też nád Liczmany/ niź o Bogu wiedzieć. Prot B.

a. *Prawdopodobnie fałszywy pieniądz albo kamyk, kostka do gry (może też ozdobny liczman z napisami, dawany jako prawdziwy pieniądz) (3) :*

Zwrot: »liczmanami szalić, oszukawać« (2 : 1): Item zeznal yfch liczmanamy lyudzie łchalili a pokrzyky przedawali nyewyãłtham na włzyach powyadayãcz bycz dobre od nyefortuny Bidla LibMal 1545/96; Ifch on thelko liczmanamy o [!] pokrzykamy lyudzye ofchukawal LibMal 1545/96, 1545/95.

2. *Człowiek prowadzący rachunki, rachmistrz (1) : [Niekiedy Alexãnder przezwiłkiem Seuerus/ mowczom Grãmmãtykom/ Lekãrzoim/ Ałtrologom albo gwiazdãrzoim/ Muzykom/ Liczmanom/ budownikom iurgelty był połtãnowił y nãznãczył LorichKosz 106 (Linde).]*

Szereg: »kupiec i liczman« (1): Robi ich tã wãdã wiele/ ãle niemniey owi co dziešięcinãmi kupczã: ã zwãłzcã/ co šię przezwiłkiem Kupcã y Liczmanã [mercatorum nomen et rationes] bãrzo brzydã ModrzBaz 34.

Synomy: 2. poczetnik, rachownik, rechmistrz.